

Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'nde Geçen Sıfatların Metnin Anlamsal Yönüne Etkisi Üzerine Bir İnceleme

Akif ARSLAN (*)

Salih ORHAN (**)

Öz: Milletlerin hayatında önemli yere sahip olan değerlerin gelecek nesillere öğretilmesi ve bu değerlerin doğru biçimde anlaşılabilir şekilde sunulması yerine ulaşabilmesi oldukça önemlidir. Geçmişten geleceğe bir mektup olma özelliği taşıyan her edebî metnin değerlendirilmesinde çeşitli yollar kullanılmaktadır. Metni oluşturan kelimelerin türlerinden hareket edilerek incelenmesi ve anlaşılabilirliğine çalışılması da bunlardan biridir. Bu kelime türlerinden biri de sıfatlardır. Bu çalışmanın amacı tarihî ve edebî bir belge olan Gençliğe Hitabe'nin anlamsal yönüne sıfatların etkisini belirlemek ve Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Türk gençliğine verdiği mesajı gelecek nesillerin daha doğru okumalarına yardımcı olmaktır. Metnin incelenmesi sonucunda Gençliğe Hitabe'nin sıfatlardan hareketle tahlil edilmesinin farklı bir bakış açısı kazandırarak okunan metnin daha doğru anlaşılmasını sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi, metnin anlamsal yönü, sıfatlar

An Analysis on the Effect of Adjectives Which are Present in Atatürk's Address to Turkish Youth in the Direction of the Semantics of the Text

Abstract: The transference of values, which have an important place in people's lives, to the next generation and transmitting of the message to the right way are quite important. There are many ways to evaluate each literary texts which bears the characteristics of a letter from past to future. An analysis of the kind of the words which constitutes the text and trying to understand it is one of them. One of those kinds of structure is adjectives. The aim of this study is to determine the effect of the adjectives in the direction of the semantics of Atatürk's Address to the Turkish Youth which is a historical and literary document and also assists to the next generation's reading and understanding of the message truly which is given by Ghazi Mustafa Kemal Atatürk. In the consequence of the analysis of the text, it is concluded that the analysis of the adjectives of the Address to the Turkish youth provides a different point of view with true understanding of the text when it is read.

Keywords: Atatürk's Address to the Turkish Youth, the semantics of the text, adjectives

*) Yrd. Doç. Dr., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (e-posta: akifarslan78@my.net.com)

**) Dr., Erzurum İlica Yavuz Selim Anadolu Öğretmen Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni (e-posta: salihorhan2009@hotmail.com)

Giriş

Bir milletin varlığını devam ettirebilmesi ve geleceğe güvenle bakabilmesi için yarınlarnın oluşturan nesillerini millî bir bilinçle donatması gerekmektedir. Bunun için genç nesillere iyi bir tarih bilincinin verilmesi ve gençlerin kazanılan değerlerin farkında olmaları sağlanmalıdır. Türk milletinin geleceğini omuzlarında taşıyacak olan nesillerin imarında en önemli pay sahiplerinden bir eser de hiç şüphe yok ki Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'dir. Gençliğin sahip olduğu değerlerin neler olduğu, bunların içteki ve dıştaki düşmanlara karşı nasıl savunulması gerektiği, bizzat bu değerlerin kazanılmasında birinci derecede pay sahibi olan Atatürk tarafından belirtilmiştir. Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi, Türk kültür ve düşünce hayatının temel metinlerinden biridir. Bu metin Türk milletini, varlığına kastedeceklerle karşı her an uyanık ve dikkatli olmaya davet etmektedir.

Gençliğe Hitabe, Kurtuluş Savaşı sonrası yazılmış ve bu zaferin devamında kurulan genç Türkiye Cumhuriyeti'nin müdafaa ve muhafazasının gençlerin şahsında bütün bir Türk milletine havale edildiği tarihî ve edebî bir metindir. Aslında bu metne gelecek nesillere Atatürk'ün bir vasiyetnamesi olarak da bakılabilir. Gençliğin her alanda en güzel ve çağdaş ilkelerle yetiştirilmesi bu vasiyetnamenin gereğini yerine getirmede büyük bir öneme sahiptir. Atatürk, Gençliğe Hitabe'yi okuduğu akşam yaptığı konuşmada bu konu ile alakalı şunu ifade etmektedir: "*Gençliği yetiştiriniz. Onlara ilim ve irfanın müspet fikirlerini veriniz. İstikbalin aydınlığına onlarla kavuşacaksınız.*" (İnan, 2008:442).

Türk gençliğine yüklenen tarihî görevin metni niteliğindeki Gençliğe Hitabe, Nutuk'un 'Türk Gençliğine Bıraktığım Emanet' başlıklı bölümünde yer almaktadır. Söz konusu bölümde Hitabe'den önce Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün (1919-1927: 607) Nutuk hakkında söylediği şu sözler Gençliğe Hitabe'nin doğru anlamlandırılabilmesi açısından büyük bir önem arz etmektedir: "*Saygıdeğer Efendiler, sizi günlerce işgal eden uzun ve teferruatlı nutkum, nihayet geçmişe karışmış bir devrin hikâyesidir. Bunda milletim için ve gelecekteki evlâtlarımız için dikkat ve uyanıklık sağlayabilecek bazı noktaları belirtmiş isem kendimi bahtiyar sayacağım. Efendiler, bu nutkumla, millî varlığı sona ermiş sayılan büyük bir milletin, istiklalini nasıl kazandığını, ilim ve tekniğin en son esaslarına dayanan millî ve çağdaş bir devleti nasıl kurduğunu anlatmaya çalıştım. Bugün ulaştığımız sonuç, asırlardan beri çekilen millî felâketlerin yarattığı uyanıklığın eseri ve bu aziz vatanın her köşesini sulayan kanların bedelidir. Bu sonucu, Türk gençliğine emanet ediyorum.*"

Gerek özlü ve derin anlamı, gerek heyecanı ve gerekse güçlü hitabet üslubu ile eşsiz bir değer taşıyan (Kavcar, 2006: 50). Gençliğe Hitabe ile temelde "istiklal" ve "cumhuriyet" kavramları ön plana çıkarılarak milletimizin bağımsızlığının ve iradesinin her şeyin üzerinde olduğu gerçeği genç nesillerin dimağına nakşedilmek istenmiştir.

Türk diline verdiği önemi her fırsatta dile getiren Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'nin, dil ve üslûp açısından incelendiğinde, Türkçenin en güzel örneklerinden biri olduğu gö-

rülür (Dursunoğlu, 2008). Gerek kelime seçimi, cümle ve paragraf yapısı bakımından gerekse kavramlar arasında bağlantı kurması bakımından Gençliğe Hitabe dikkat çekici özelliklere sahiptir (Acar, 2005:137). Türkçenin kendisine sunduğu bütün olanakları bilgiye ve bilince dayalı bir ustalıkla kullanmıştır (Böreççi, 2008).

Gerek Türk dilinin gerekse Türk hitabet sanatının eşsiz eserlerinden olan (Alyılmaz, 2006) bir eserin gelecek nesillere aktarılmasında metnin doğru tahlilinin büyük bir önemi bulunmaktadır. Metni tahlil ederken burada geçen kelime türlerinin metnin anlamsal yönüne etkisi ihmal edilmemelidir. Hiç şüphe yok ki bir edebî metinde geçen sıfatlar o edebî metnin hem edebî hem de mana yönüne büyük etkide bulunmaktadır.

Genel anlamda adların niteleyicisi olarak bilinen sıfatların kullanım alanı oldukça geniştir. “Türkiye Türkçesinde adın niteleyicisi olarak bilinen sıfatlar hem kullanım hem de işlev bakımından önemli sözcük türlerinden biridir. Tek bir varlığı gösteren ada karşılık, sıfatlar varlığa ait birden fazla özelliği ifade etmektedirler. Bu yüzden sıfatların dil içindeki kullanım alanı oldukça geniştir.” (Gül, 2008: 44) Korkmaz (2009:333) sıfatları adlardan önce gelerek onları niteleyen, nasıl olduklarını gösteren veya çeşitli yönlerden belirten sözler olarak tanımlamaktadır. Büyük Türkçe Sözlük'te (1998:1960) sıfatlar bir ismi, nitelik, nicelik, yer, sıra vb. bakımından niteleyen, belirten kelime şeklinde açıklanmıştır. Ergin (1993:232) ise sıfatları nesnelere vasıflandıran ve belirten isimler olarak tanımlarken; Hengirmen (2007:132) varlıkların özelliklerini belirten ve adlardan önce gelen sözcükler şeklinde, Böreççi (2009: 80) ise dildeki nicelik ve nitelik kavramlarının karşılığı biçiminde açıklamaktadır.

Sıfatlar genel anlamda adların bir çeşidi olarak görülmeyle birlikte vasıf adı olarak da nitelendirilmektedirler. “Bir adı nitelemesi ön koşuluyla sıfat olarak isimlendirilen bu sözcük türü, geleneksel dil bilgisinde ad soylu sözcükler arasında verilmekte ve aslında adın farklı bir kullanımı olarak kabul edilmektedir. Birbirleriyle kurdukları ilişkiler ve konumları onların türlerini belirlemede ölçüt olmaktadır. Bu yüzden sıfat gerçekte bir vasıf adı olarak değerlendirilmektedir. Ancak her adın bir sıfat olarak kullanılamayacağı da belirtilmektedir. Adla sıfat arasında esaslı bir fark olmadığını söyleyen Gabain (1995) aynı sözcüğün bazen ad bazen de sıfat olarak kullanılabileceğini ifade etmiştir (Gül, 2008: 45). Bilgegil (2009: 185) de sıfatların aslında hem bir varlığı ve niteliği hem de onun bir vasfını gösteren isimler olduğunu ifade etmiştir.

Sıfatların belki de en önemli yönü metnin anlamsal yönüne sunduğu katkıdır. Zira her sıfatın metinde bir anlamsal işlevi bulunmakta, bu da metnin anlamsal yönünü tamamlamaktadır. Sıfat olma görevini üstlenen sözcük, kendinden sonra gelen adla birlikte hem işlevsel hem de anlamsal bir bütünlük oluşturmaktadır. Hatta Böreççi (2009: 80) sıfatların nicelik ve nitelik kavramlarının dildeki karşılığı olduğunu ifade ederek niteleme işlevinin söz dizimsel değil, sözlüksel olduğunu, dolayısıyla sıfatların o dilin sözlüğünde yer aldığını ifade etmiştir.

Bir metinde geçen sıfat görevli kelimeler, okuyucunun metni hangi kapsamda düşünmesi ve anlaması gerektiği hususunda da ipuçları vermektedir. Bu çalışma 'Gençliğe Hitabe'de geçen sıfatların metne nasıl bir anlamsal derinlik ve zenginlik kattığını belirlemek, metnin daha doğru anlaşılmasına bir katkıda bulunmak için yapılmıştır.

Gençliğe Hitabe'nin Sıfatlardan Hareketle Tahlili

Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'nde dikkati çeken ilk ifade gençliktir. Zira vatan toprakları işgalci düşman güçlerinden temizlenip Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra onu ebediyen koruyacak ve yüceltecek olanlar ancak genç nesiller olacaktır. "Millî Mücadele'nin lideri ve çağdaş Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu olan Atatürk, ulaşılan amaçları savunmak ve korumak; inkılâpların devamı için her zaman canlı bir ruh oluşturmak istemekteydi. Bu nedenle de eserini geleceğin güvencesi olan gençliğe emanet etmekteydi." (Işık, 2009).

Ulu Önder çok güvendiği genç nesillere "Birinci vazifen Türk istiklal ve cumhuriyetini ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir." ifadesiyle seslenmeye başlamıştır. Burada genç nesillere vazifeleri ifade edilirken "birinci" sıfatı kullanılmıştır. Bu sıfat kendinden sonrakilere göndermede bulunduğu gibi "tek" ve "en önemli" gibi bir manaya da gelmektedir. Burada metnin tamamı göz önüne alındığında "birinci" sıfatının en önemli manasının daha baskın olduğu görülmektedir. Çünkü metnin sonraki bölümünde ikinci bir vazifeden bahsedilmemiştir. Türk istiklal ve cumhuriyeti, milletimizin var oluşunun en önemli göstergesi olduğu gibi geleceğinin de teminatıdır. "Türk istiklali" ve "Türk cumhuriyeti", Türk milletinin, dolayısıyla Türk gençliğinin var olma sebebidir. Bu kavram veya değerler olmadan Türk milletinin yaşaması, dünya üzerinde böyle bir milletin bulunması mümkün değildir. Atatürk'ün, Türk gençliğinden ilelebet Türk istiklal ve cumhuriyetini korumasını ve gerektiğinde de savunmasını istemesinin sebep ve gerekçesi budur (Acar, 2005: 130). O hâlde Türk gençliğinin bu değerleri muhafazadan daha önemli bir görevi düşünülemez.

"Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur." cümlesinde "mevcudiyetinin ve istikbalinin temeli" isim tamlamasının arasında "yegâne" sıfatı kullanılmıştır. Bu sıfat "temel" kelimesine aittir. Temel kelimesi Türkçe Sözlük'te (1998: 2184); bir yapının toprak altında kalan ve yapıya dayanak olan duvar, taban vb. bölümlerinin tümü; bu bölümleri yapmak için kazılan çukur; en önemli, belli başlı, ana, taban, esas, asıl, baz; bir şeyin gelişimi için gereken ilk öğeler şekillerinde açıklanmaktadır. Bu anlamların tamamı mevcudiyet ve istikbal kelimeleriyle örtüşmektedir. Ancak "asıl, ana, en önemli" anlamları ağır basmaktadır. Çünkü hitabenin daha başında kullanılan birinci sıfatıyla "yegâne" sıfatının bu anlamları arasında anlamsal bir paralellik bulunmaktadır. Zaten Gençliğe Hitabe'nin bütün yan cümleleri ilk temel cümleyi destekler niteliğe sahiptir. "Gençliğe Hitabe, kelimelerin seçiminde olduğu gibi, cümlelerin sıralanışı ve paragraf düzeni bakımından da mükemmel bir metindir. İlk cümle, asıl fikrin veya paragraf mesajının tam ola-

rak ortaya konulduğu “temel cümle”dir. Diğer cümleler, anlam yönüyle zincirleme olarak hep ilk cümleye bağlıdır. Ayrıca her cümle, kendisinden önceki cümleye bağlanmıştır. Bu bakımdan, cümlelerde hiçbir kelimenin yeri değiştirilemeyeceği gibi, cümlelerin yeri de değiştirilemez (Acar, 2005: 137-138). Burada kullanılan “yegâne” sıfatı ile “temel” kelimesi anlamsal olarak tekleştirilmiş ve genç neslin bu hayati değerlerini korumak ve kollamaktan daha önemli görevlerinin olmadığı anlatılmıştır. “Bu temel, senin en kıymetli hazinedir.” cümlesinde “bu” sıfatıyla muhatapların dikkati tekrar ana görevlerine çekildikten sonra –ki bu bir motivasyon oluşturmaz– temel kelimesinde anlamını bulan değerlerin birer hazine olduğu vurgulanmıştır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus ‘hazine’ kelimesi için kullanılan ‘kıymetli’ sıfatıdır. Aslında hazine zaten bir kıymet ifade etmektedir. Ancak genç neslin kendilerine bırakılan hazinenin ne kadar büyük olduğunu açıklayabilmek için onun anlamını pekiştiren bu sıfat kullanılmıştır.

“İstikbalde dahi, seni, bu hazineden, mahrum etmek isteyecek, dâhili ve harici bedhahların olacaktır.” cümlesinde kullanılan ilk sıfat “bu” kelimesidir. Bu sıfat kendinden öncesine göndermede bulunan bir işaret sıfatıdır. Böylece okuyucunun dikkati en kıymetli hazine olan “Türk istiklali”ni ve “Türk cumhuriyeti”ni koruma vazifesine yönlendirilerek okuyucunun metinden kopmaması, metnin amacı doğrultusunda metne bakması sağlanmak istenmiştir. “Bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhili ve harici bedhahlar” ifadesinde “bedhah”lar için hem amaç bildiren sıfat hem de niteleyici sıfatlar kullanılmıştır. Bedhahların yani kötü niyet taşıyanların amacı en önemli hazineden mahrum etmektir. Bunu yapabilecek olanlar ise iç ve dış düşmanlar olarak belirtilmiştir. Atatürk, iç ve dış düşmanlardan bahsederek hem Türk devletlerinin daha çok içten yıkıldığı hakikatini bizlere hatırlatıyor hem de düşmanın her an karşımıza çıkabileceğini düşündürerek her zaman temkinli ve dikkatli olmamız gerektiğini ifade ediyor. Zira bedhahlar sadece dıştan değil, içten de amaçlarını gerçekleştirmek için çalışacaklardır. Çünkü içten yıkmak daha kolaydır ve dış düşmanların hiçbir şey yapmasına gerek kalmadan amaçlarına ulaşturmalarını sağlar. “Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi, Türk kültür ve düşünce hayatının temel metinlerindedir. Bu metin Türk milletini, varlığına kastedeceklerle karşı her an uyanık ve dikkatli olmaya davet etmektedir.” (Işık, 2009).

“Bir gün, istiklal ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin!” Gelecek nesillere bırakılan en önemli ve hazine niteliğindeki istiklal ve cumhuriyeti Türk milletinin elinden alıp milletimizi yeniden parya konumuna düşürmek isteyecek ve bu uğurda bütün gücüyle çalışacak içteki ve dıştaki düşmanlara karşı savaşma durumuyla karşı karşıya gelebiliriz. Ulu Önder çok önceden, tarihten aldığı ilhamla bu hakikati bilmemizi istemiştir. Burada “bir gün” sıfatı kullanılarak gelecekteki bu güne bir belirsizlik verilmiştir. Bu da o günün gelecekteki her gün olabileceğinin bilinerek ona göre tavır alınmasının gerekliliğini belirtmek içindir. “İçinde bulunacağın vaziyet” sıfat grubunun kullanılmasındaki

amaç, değerleri müdafaa durumuyla karşılaşılacağı zaman o anki durumu sorgulamadan ve vakit kaybetmeden düşmanın üzerine gidilmesi gerekliliğinin vurgulanmasıdır.

“Bu imkân ve şerait, çok namüsaıt bir mahiyette tezahür edebilir.” cümlesindeki ‘bu’ sıfatı öncesinde anlatılan ve bilinen bir durumu, olayı, kişiyi veya nesneyi işaret ederek dikkati yeniden kullanılan öğeye çekip metnin öncesiyle bağlantı kurmak amacıyla kullanılmıştır. İstiklal ve cumhuriyetin müdafaası durumunda o zamanki imkânlarımız ve içinde bulunacağımız şartlarımız istediğimiz gibi olmayabilir. Düşmana karşılık verebileceğimiz bir gücümüz de olmayabilir. Savunmayı yapabileceğimiz imkânlardan mahrum da olabiliriz. Şartlar tamamen düşmanın lehine de gelişebilir; ancak Türk gençliğine düşen vazife şartlar altında ezilmek değil, hazineyi müdafaadan vazgeçmeden kararlı bir şekilde düşmana karşı koymaktır. ‘Çok namüsaıt bir mahiyet’ sıfat grubuyla da bunlar anlatılmaktadır.

“İstiklal ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler.” Ulu Önder istiklal ve cumhuriyetin müdafaa edilmesi esnasında karşılaşılacak şartları sıralamaya devam etmekte ve buna “bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyet” sıfat grubuyla vurgu yapmaktadır. Misal sıfatı yerine emsal sıfatı kullanılarak o zamana kadarki bütün galibiyetlere göndermede bulunulur. Böylece tarihi süreç içerisinde en güçlü düşmanla dahi karşılaşmış olsa bile milletimiz için hayatta kalma anlamı taşıyan istiklal ve cumhuriyeti koruma kararlılığından vazgeçilmemesi gerektiği anlatılmıştır.

“Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir.” cümlesinde genel anlamda içinde bulunulan zor şartlar anlatılmaya devam etmektedir. Cümlede öncelikle “aziz” sıfatı kullanılmıştır. Türkçe Sözlük’te (1998: 184) bu kelimenin ermiş, eren, sevgide üstün tutulan, muazzez gibi anlamlarının olduğu ifade edilmiştir. Buradan da Türklerdeki vatan sevgisi üzerinde duruluyor. Bu anlamda vatan ve vatanda gerçek tanımını kazanan istiklal ve cumhuriyet aziz birer kavramdır. Atatürk’ün bu ifadesinde, diğer ifadelerindeki gibi, “aziz” bildiğimiz vatan uğruna şartları sorgulamadan her türlü fedakârlığı yapmak gerektiği vurgulanır. Cümlelerin devamında art arda iki defa ‘bütün’ ve ‘her’ sıfatları kullanılmıştır. Bu sıfatların ortak özelliği sıfat türünün ve anlamının aynı olmasıdır. Kullanılan sıfatlar metnin anlam bağlamıyla paralel olarak içinde bulunulan şartların zorluğunu ifade etmektedir. Çünkü bütün kalelerin zapt edilmesi, bütün tersanelere girilmiş olması ve memleketin her köşesinin işgal edilmiş olması tam bir çaresizlik hâlidir. Gelecekte karşılaşılacak en kötü durum tasvir edilerek gençliği bekleyen vazifenin büyüklüğü gözler önüne serilmiştir.

“Bütün bu şeraitten daha elim ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde, iktidara sahip olanlar gaflet ve dalalet ve hatta hıyanet içinde bulunabilirler.” cümlesinde geçen “bütün bu şerait” sıfat grubuyla Türk gençliğinin dikkati yukarıda anlatılan olası

ağır şartlara çekilerek her türlü savunmaya hazır olmaları ve inançlarını kaybetmemeleri gerektiği anlatılmaktadır. 'Daha elim' ve 'daha vahim' kelime gruplarıyla da bütün anlatılanların çok ötesinde bir tehlikenin varlığına dikkat çekilmiştir. Bu bölümün sonrasında bu tehlike açıklanmıştır: Memleketi idare edenlerin olası hıyanetleri. Burada gençliğin görevinin büyüklüğü ve ciddiyeti ortaya çıkarılmıştır. Çünkü böyle bir durumda düşman dışarıda değil, içeridedir. Onunla mücadele de diğer düşmanlara göre daha zordur. Şartlar giderek zorlaştırılarak muhatabın inancı üst seviyeye taşınmaktadır.

“Hatta bu iktidar sahipleri şahsi menfaatlerini, müstevlilerin siyasi emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bitap düşmüş olabilir.” cümlesinde de yine 'bu' işaret sıfatı kullanılarak gençlikteki heyecan canlı tutulmak istenmiştir. 'Şahsi menfaat' sıfat tamlamasıyla yukarıda anlatılan iktidar sahiplerindeki hıyanet açıklanmıştır. Zira onlar kendilerine ait menfaati memleketin bağımsızlığından, dolayısıyla geleceğinden üstün tutmaktadırlar. İşte bu, gençliği bekleyen tehlikelerin artık doruk noktasıdır. Bunlara ilave olarak halk ihtiyaç sahibi ve fakir olsa bile Türk gençliği asıl benliğini oluşturan “istiklal ve cumhuriyeti” korumaktan vazgeçmemelidir.

“Ey Türk istikbalinin evladı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen; Türk istiklal ve cumhuriyetini kurtarmaktır! Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.” cümlesinde artık son nokta konulmuş ve vazifenin büyüklüğünü açıklamak için gerekli ön hazırlık yapılmıştır. “Bu” sıfatı metnin tamamında anlatılan şartların yerine kullanılarak adeta karşılaşılabilecek bütün olumsuzluklar özetlenmiştir. Bu olumsuzluklara karşı mücadele en önemli vazifedir. O hâlde gençlik için bütün bunları gerçekleştirebilecek bir güç gerekmektedir. O güç de yine Ulu Önder tarafından açıklanmıştır: Damarlardaki asil kan. “Asil “ kelimesi Türkçe Sözlük'te (1998:143) “soylu, yüce duygularla yapılan” şeklinde açıklanmaktadır. Dolayısıyla burada daha çok şanlı tarihimize gönderme yapılmıştır. “Kan” kelimesiyle de şanlı soyumuza göndermede bulunulmuştur. Çünkü milletimiz tarihte birçok kere yukarıda sayılan durumlarla karşılaşmış olmasına rağmen ve “Tükendi.” denildiği noktada küllerinden yeni devletler çıkarmıştır. Tarihini çok iyi tahlil eden ve tarihiyle hem gurur duyan hem de barışık yaşayan Atatürk, genç nesillere de bu şuurunu aşlamak ve onları uyanık tutmak istemektedir. Kaldı ki bunun en yakın ve önemli örneğini bizzat kendisi gerçekleştirmiştir. “Damarlarındaki” sıfatıyla anlatılmak istenen şey ise Türk gencinin benliğine sahip çıkma azmi ve kararlılığının onun karakterinin bir parçası olduğunu ve bu bilincin onun her zerresinde yaşadığını belirtmektir.

Sonuç ve Tartışma

Sıfatların metinlerde beraber kullanıldıkları isimleri nitelemeleri ve çeşitli yönlerden belirlemeleri sebebiyle metinlerin anlamsal boyutuna etki ettikleri birçok dilbilimci tarafından dile getirilir. Atabay, Özel ve Kutluk (1983: 77) sıfatın bu durumunu anlamları ve görevleriyle birbirlerine sıkı bir biçimde bağlı bir tür olduğunu açıklayarak ifade etmişlerdir.

Gençliğe Hitabe, bir milletin adeta küllerinden ortaya çıkarılan istiklal ve cumhuriyetin müdafaa ve muhafazasına yönelik Türk gençliğine düşen vazifeleri bir vasiyetname edasıyla anlatan edebî bir şaheserdir. Bu gerçek Işık (2009) tarafından şöyle açıklanır: “Atatürk’ün Türk gençliğine korunması için emanet ettiği ‘Türk istiklali’ ve ‘Türk Cumhuriyeti’dir. Bu nedenle Gençliğe Hitabe, ‘Türk istiklali’ ve ‘Türk Cumhuriyeti’ kavramları üzerine kurulmuş bir metindir. Atatürk, ısrarla bu iki kavram üzerinde durarak bunların muhafaza ve müdafaa edilmesini istemektedir. Çünkü bu iki kavram, asırlardan beri çekilen millî felâketlerin yarattığı bilincin eseri ve bu aziz vatanın her köşesini sulayan kanların bedeli olarak ifade edilmektedir. Yani bu aziz vatan kolayca elde edilmemiştir. İstiklâl Savaşı da bu kavramlar veya değerler için yapılmıştır. Zaten Nutuk, baştan sona, bunlara nasıl ulaşıldığını, istiklâl ve cumhuriyet’in nasıl elde edildiğini anlatmaktadır.

Metinde geçen bütün sıfatlar gençliğin vatanı koruma ve kollama görevlerinin hem önemini hem de gerekliliğini açıklamaktadır. ‘Birinci, ilelebed, yegâne, kıymetli’ gibi sıfatlar buna örnek gösterilebilir. Bazı sıfatlar ise bu görevi tekrarlayarak görevin gençliğin hafızasında canlı kalmasını sağlamak için kullanılmıştır. “Bu temel, bu hazine, bu ahval ve şerait...” gibi sıfatlarda da bunu görebiliriz.

Metinde geçen bazı sıfatlardan hareketle yukarıda belirtilen müdafaa ve muhafazanın iç ve dış düşmanlara karşı yapılacağı anlaşılmaktadır ki bu milletimiz için bir uyarı mahiyetindedir. Bundan hareketle önceden yapılmış ve yapılma ihtimali olan hatalara dikkat edilmesi için Ulu Önder çeşitli ikazlar yapmıştır.

Bütün bunlar da göstermektedir ki metnin sıfatlardan hareketle incelenmesi metne daha farklı bir bakış açısı kazandırarak okuyucunun metni daha doğru anlamasını sağlamaktadır.

Öneriler

Bu çalışmadan hareketle araştırmacılara ve okuyuculara yönelik şu önerilerde bulunulabilir:

1. Gençliğe Hitabe’nin milletimizin bağımsızlığı açısından önemi her seviyedeki eğitim kurumlarında her fırsatta öğretilmeli ve dile getirilmelidir.
2. Gençliğe Hitabe’nin öğrencilerce daha iyi anlaşılmasını sağlamak için metinde geçen sıfatlardan hareketle açıklanması faydalı olacaktır.
3. Sıfatların öğretiminde Gençliğe Hitabe örnek metin olarak çözdürülerek öğrencilerin metindeki sıfatları doğru bulmaları sağlanmalı ve bu arada ilgili sıfatların anlamsal yönü üzerinde durulmalıdır.
4. Bu metin incelenirken metnin anlamını etkileyen zarf, edat, bağlaç, zamir gibi kelime türlerinin metnin anlamsal boyutuna katkısı üzerinde de durulabilir.

Kaynakça

- Acar, İ. (2005). İstiklâl Marşı ve Gençliğe Hitabe. Balıkesir: Liva Yayınları.
- Alyılmaz, S. (2006). "Atatürk ve Türk Dili". Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, sayı: 13, ss. 80-83.
- Atabay, N. Kutluk, G. ve Özel, S. (1983). Sözcük Türleri. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Atatürk, M. K. (1919-1927). Nutuk. Zeynep Korkmaz (Yay. Haz.). Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Bilgegil, M. K. (2009). Türkçe Dilbilgisi. Erzurum: Salkımsöğüt Yayınevi.
- Börekçi, M. (2008). "Atatürk'ün Nutkunda Söz Dizimi ve Üslûp Özellikleri". Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1(5), 123.
- Börekçi, M. (2009). Türkiye Türkçesinde Yapı ve İşlev Bakımından Sözcükler. Erzurum: Eser Ofset Matbaacılık.
- Dursunoğlu, H. (2008). "Atatürk'ün Dili-Gençliğe Hitabe'nin Işığında Bir Tahlil Denemesi", Türk Dili Dergisi, C: XCV, S: 677, ss. 387-400.
- Ergin, M. (1993). Türk Dil Bilgisi. İstanbul: Bayrak Basım.
- Gül, M. (2008). Türkiye Türkçesinde Sözcük Türlerinin Sınıflandırılması. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hengirmen, M. (2007). Türkçe Dilbilgisi. Ankara: Engin Yayınevi.
- Işık, H. (2009). "Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi Üzerine", Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29: 1627-1628. Erişim tarihi: 13.01.2012, www.gefad.gazi.edu.tr/window/dosyapdf/2009/5/88.pdf
- İnan, A. (2008). Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Kavcar, C. (2006). Atatürk'ün Dil ve Edebiyat Hakkındaki Görüşleri, Ankara Üniversitesi'nin 60. Kuruluş Yılı Armağanı: Atatürk ve Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Eğitimi ve Türk Kültürü Konusunda Seçme Yazılar. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Korkmaz, Z. (2009). Türkiye Türkçesi Grameri: Şekil Bilgisi. Ankara: TDK Yayınları.
- Türkçe Büyük Sözlük (1998). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

